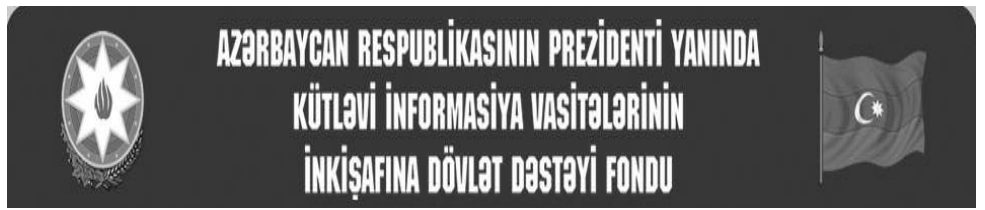

Layihənin istiqaməti: Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin, milli adət-ənənələrinin, elm və mədəniyyətinin təbliği

№ 114 (1722) 23 iyun 2018-ci il

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA
KÜTLƏVİ İNFORMASIYA VASİTƏLƏRİNİN İNKİŞAFINA DÖVLƏT
DƏSTƏYİ FONDUNUN MALİYYƏ YARDIMI İLƏ

(əvvəli ötən saylarımızda)

**Heydər, gəl, ha, heydər gəl,
Bol-bərəkət hey dər, gəl.
Qırıldı oğul-uşaq,
Ellər səni heylər, gəl!**

(Heydər yerli şivəyə görə asta əsən
küləyə, mehə deyirlər.)

**Əs, küləyim, əs
Yaman gözü kəs.
Kişilərə ürək ver,
Uşaqlara çörək ver!**

**Yelbabanın hayı var,
İsti, qızmar yayı var.**

-Nəfəsi, canım qurban.
-Qoyunun neçə haram tikəsi var?
-Yeddi, başına dönüm. İkisi ürəkdə,
ikisi kürəkdə, biri döşdə, biri qandı,
biri də qurdiyeməz.
İldə qoyunun belindən neçə dəfə
eşşək keçir?

-İki dəfə. Bir yazda, bir də küzdə.
Qırxlığın tutacağına "eşşək" deyilir.
Sözə qüvvət:

Qoyunçuluqla məşğul olan bir kə-
sin qonağı oldunmu, o saat pendir-
dən, qaymaqdan, yağdan, qatıqdan,
şordan-şökələkdən tökəcəklər süfrə-
yə. Bir əmlik quzunun dərisini boğa-
zından çıxarıb, cızbızını cızbız, kaba-
bını kabab eləyib yığacaqlar qabağı-

rü boyu çobanlıq eləmişdir. Sözə qüv-
vət: Naxırçılar ya həftəliyə, ya da ayılı-
ğa durardılar. Sağmal inəklərin altı
günlük südünü mal yiyəsi, bir gününü
isə naxırçı götürürdü. Sənin həftəliyin-
dən kar aşmaz - deyimi də kasıb ada-
ma işarədir.

Belə də deyirlər ki, uzun sözün azı-
uzu, çobana vermə qızı, ya qoyun
güddürər, ya quzu - bu da ki, çobana
sataşmaqdan yanadır.

Tərəkəmə, tərək eləmə aranı...

Tərəkəmə nökrə bir verər, itə iki.
Tərəkəmənin qızını almaq asan,
quzusunu almaq çətindir.

**Qaynanam qaraca köpək qapıda yatar,
Söz deyəndə adamı qapar.
Baldızım-çuval duzum,
gündə gəlib sancıb qaçar,
Qalırım naçar.
Qayınlarım-sərv ağacı qapıda bitər.
Hayıma yetər.
Qaynatam-sarıyağ kimi canıma yatar**

Bu da qayınana...
-Ay qayınana heç özün gəlin olma-
mısan?
-Necə yəni olmamışam? Olmuşam
özü də lap yaxşısından. Süpürgə kimi
harda qoyublar, orda durmuşam...
-Bəs bu gəlin niyə səndən ağziyəri-
dir?

"Xurcun" folklor guşəsi

**Gəl, bizə ruzi gətir,
Cavannarın toyu var!**

**A yel baba, gəlginən,
Xırmanda dincəlginən.
Göndər gəlsin atını,
Aparsın samanını!**

**Sayaçı sözləri, tərəkəmə
deyimləri**

Qoyun artımlı heyvan olsa da, səfali
yaylaqlar, bolluca otlarla sevinən hey-
vandı. Qarnı ac oldumu səni rahat bu-
raxmayacaq, qarnına ot-ələf atana ki-
mi səni lələbüryan edəcək. On qoyun,
bir qoç, gündə qon, gündə köç-deyib
dədələr. Elə ki, yaxşı baxdın, doğub-
törəyəcək, artıb-çoxalacaq, düzü-dün-
yanı tutacaq. Çöldə-bayırda gözün üs-
tündə olsa, həm öz başını gırləyəcək,
həm də səni abadlığa çıxaracaq.
Qoyunu allah yaradıb, keçiyə yolda qatı-
lıb.

Qoyun təmiz heyvandır, o hər ot-
ələfi bəyənəməz. Xoşuna gəlməyən
otu-əncəri çimçiləyə-çimçiləyə yeyər
ki, bunun da onun canına faydası ol-
maz. Odur ki, qoyun saxlayan gərək
ot-əncərin dilini bilər, qoyunun ağzının
dadını hiss edər.

Atalar deyir ki, yayda ot-ələfdən
doymaz qoyun, qışda çör-çöpü qoy-
maz qoyun. Bir də deyib ki, gərək qo-
yunu yazda otarasan, yazda otarma-
dın, duzda otarasan, duzda otarmadın
küzdə otarasan, küzdə otarmadın yüz
də otarasan xeyri yoxdur.

Qoyun deyər: "Qarnımı doydur, qa-
ra basdır məni". Keçi deyər: "Qarnımı
doydur, qora basdır məni". Yəni dədə-
babaların sınağından çıxıb ki, qarnı
tox qoyunun soyuqdan qorxusu, keçiyə
isə soyuğa tabı yoxdur.

Söz-sov: Çoban qardaş, sürüdə ne-
çə baş qoyun olar?

-Üç baş qadan alım, kərə, kürə, kə-
lin.

-Qoyun qurdu haçan unudur?

-Qırxın zamanı, qırxlıq altında.

-Yatanda qoyunun harası yerə tez
deyir?

na. Hələ mən ətin pörtdəməsinə, qo-
vurmasını demirəm. Ye ki, yeyəsən.
"Yeyəsən qoyun ətini, illah da boyun
ətini" - bunu da dədələr deyib. Nuş ol-
sun!

Dədələr belə də deyib: "Qısır qoyun
qəssab dükənina yaraşır".

Görüb-götürdüyü çöl-bayır, dağ-dağ
olan çobanların səxavətinə, comərdli-
yinə əhsən - deyirik.

Yeri gəlmişkən:
Ana qızından soruşmuş:
-Naxırçıya gedərsənmi?

-Nəyi var naxırçının - demiş. Nə ev-
də hanası var, nə də naxırda danası.
Bir həsirdi, bir də Məmmədnəsir. Bir
ağacıdı, bir də boğazı. Onunku odur-
gündüz naxıra, axşam axura. Yayda
topuğa, qışda lopuğa işləyendir. Bir
cüt çarıq, onun da bağı qırıq.

-Çobana gedərsənmi?

-Elə gedərəm.

-Nəyə görə, - sormuş ana.

-Qoyunu da var, oyunu da. Yayda
dağın qanında, qışda süfrə başında.
Yaylaqda yağ yeyəcəm, qışlaqda qay-
maq. Məndən hərəkət, süfrəmdə bin-
bərəkət. Motallarım bucaqda, ağ oğla-
nım qucaqda. Övladlarımı da ağırla-
yıb-əzizləyəndə də deyəcəyəm: "Ma-
lım, qoyunum, varım-dövlətim". Dədə-
lər qohum içində qayın, mal içində qo-
yun - deyiblər. Bir də Həzrəti Musa
peyğəmbər az bilirdi məgər? Kişi öm-

Tərəkəmə yeddi oğula dedi "yox-
du", bir qıza dedi "çoxdu".

Tərəkəmə çomağı başa bərk vurur,
daşa yavaş.

Tərəkəmə-tərli kümə.
Tərəkəmə-gəl min tərkimə.

Tərəkəmənin atasını söy, itinə dəy-
mə.

Tərəkəmənin dostu it, düşməni
quddur.

Qayınana-gəlin söhbətləri

Bineyi-qədimdən qayınana-gəlin
münasibətləri barəsindəki söz-söhb-
ətlər tükənmək bilmir. Bu barədə
saysız-hesabsız məsələlər yaranmış,
lətifələr qoşulmuş, çoxlu düzgünlər de-
yilmişdir.

Nadiri taxtda, Şah Abbası qundax-
da görənlərdən üzü bu yana gəlinlər
qayınanadan, qaynana isə gəlindən
gileyilənilər.

Qaynana ilə ulduzu barışmayan gə-
lin düşdüyü evin sakinlərini də özün-
nün "ədələt" süzgəcindən keçirər.

Yeri gəlmişkən:
Təzəcə ərə gedən bir gəlindən qo-
hum-əqrəbaları soruşullar:

-Hə, necədi getdiyən yer? Qayına-
nan, baldızın, qayınların xoşuna gəlir-
mi?

Gəlin deyir:

-Sən mənə de görüm, gəlin gətirmə-
sənmi?

-Yox ay nənə, üzüm ayağının altına
hələ heç özüm iki baş-dörd ayaq ol-
mamışam.

-Hə, bu başqa məsələ. Elə ona gö-
rə ağzın isti yerdədir. Gilas bağı ol-
sa, bilərsən siğirçin necə quşdur.

-Gəlin-gəlin olmaz, düşdüyü yer gə-
lin ola. Yəni gəlin ocağa gələr deyib-
lər. Axı ərə arvadın xəmiri eyni təştdə
yoğrulub-deyillər.

-Gəlin var gələr gətirər, gəlin var
gedər itirər.

-O necə olur?

-Gəlinin ayağı, çobanın dayağı. Gə-
linin nəcibliyi onun oturduğundan, du-
rduğundan, bir də iş-gücündən bilinir.

-Onda gərək qızı tanıyıb alasan.

-Anasına bax qızını al, qırağına bax
bezini al.

Axı belə də deyirlər ki, bacasının
əyriliyinə baxma, tüstüsünün düz çıx-
masına bax.

-Anası çıxan ağacı balası budaq-
budaq gəzər.

Hər kəsin şalı başına, başmağı da
ayağına.

-Gəzən qızdan gəlin olmaz. Gəzən
qızın qazancı ənlək-kirşan olar.

Gəlin evin yaraşığıdır, cəlalıdır, bə-
zəyidir - belə də deyirlər axı.

-Evdə gəlin-gəlin, qayınana da
qayınana olmalıdır. Yelkəni əyilən gə-
midən danışmağa dəyməz.

Yeri gəlmişkən:
Qızlarını uzaq bir kəndə ərə verdik-
dən sonra ata-anaya əlaşiq-dolaşiq
bir xəbər çatır ki, deməzsiniz bəs qı-
zın qayınanası yaman deyindədir. O
qədər deyindədir ki, onunla heç ilan
da yola getməz. Elə ki, xəbər ataya-
anaya çatır, onlar bir neçə qohum əq-
rəbanı da götürüb onlara qonaq gedir-
lər.

(ardı gələn sayımızda)

**Toplayanı və çapa hazırlayanı
Faiq ŞÜKÜRBƏYLİ**

ƏDALƏT •

23 iyun 2018-ci il